

Anàlisi del tractament de la salut en el currículum educatiu d'Educació Física a l'educació primària de les Illes Balears

Jaume Gelabert

Adrià Muntaner

RESUM

La salut es presenta com un pilar fonamental de la societat, i és un important objecte d'estudi que s'ha introduït en l'educació i concretament en l'àrea d'Educació Física. La present recerca té com a objectiu analitzar el tractament de la salut en el currículum educatiu de les Illes Balears, considerant la salut física, psicològica i social. L'estudi conclou mostrant l'elevada rellevància que el currículum general dona a la salut a través dels objectius i les competències. El currículum d'Educació Física aborda les tres dimensions de la salut amb els objectius, encara que, en els continguts, en els criteris d'avaluació i en els estàndards d'aprenentatge, la salut física obté una major rellevància envers les altres dimensions.

RESUMEN

La salud se presenta como un pilar fundamental de la sociedad, siendo un importante objeto de estudio que se ha introducido en la educación y concretamente en el área de Educación Física. La presente investigación tiene como objetivo analizar el tratamiento de la salud en el currículo educativo de las Islas Baleares, considerándose la salud física, psicológica y social. El estudio concluye mostrando la elevada relevancia que el currículo general da a la salud a través de los objetivos y las competencias. El currículo de Educación Física aborda las tres dimensiones de la salud con los objetivos, aunque en los contenidos, en los criterios de evaluación y en los estándares de aprendizaje, la salud física presenta una mayor relevancia.

I. INTRODUCCIÓ

La salut va ser una de les necessitats que va influir d'una manera destacada en la inclusió de l'Educació Física en el sistema educatiu espanyol (Devís i Peiró, 1992). Però des de l'esfera internacional, va ser la condició física que va acaparar aquesta matèria, utilitzant-se aquesta àrea per avaluar el rendiment dels escolars en determinades proves físiques; no obstant això, fruit de diversos factors socioculturals com el malestar social, el boom dels aliments integrals i la medicina natural, la preocupació per la salut mental de l'individu, la popularització del jòguing, etc., es deriva cap a un model de condició física basada en la salut (Devís i Peiró, 1992). A més, els autors citats assenyalen que el gran nombre de recerques que exposaven els beneficis saludables de la pràctica contínua d'activitat física, el descontentament de diferents sectors professionals en l'aplicació de proves de rendiment i la pèrdua de confiança en els components tradicionals de la condició física per millorar la salut dels joves van donar suport a la transició cap a aquest corrent. La present recerca es desenvolupa amb l'objectiu d'analitzar el currículum d'educació primària i específicament d'Educació Física de les Illes Balears, descrivint i treballant d'aquesta manera el marc normatiu de referència. La introspecció en aquest document donarà peu a conèixer com es tracta la salut en cadascun dels seus apartats, des d'una perspectiva física, psicològica i social.

2. DESENVOLUPAMENT DE LA INVESTIGACIÓ

Aquesta anàlisi es tractarà seguint una perspectiva similar a l'exposada per Pastor-Vicedo, Gil-Madrona, Prieto-Ayuso i González-Villora (2015) amb la diferència que en la nostra recerca es du a terme utilitzant el currículum d'Educació Física de les Illes Balears, augmentant-ne així el nivell de concreció. Aquesta anàlisi permet entendre millor el tractament de la salut per part del currículum autonòmic vigent. Per a aquest efecte, s'utilitza el Decret 32/2014, de 18 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears.

A causa de la concreció curricular del Decret 32/2014, es troben diferències en la configuració respecte al RD 126/2014; aquest darrer assenyalava situacions motrius bàsiques, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge, mentre que el currículum de les Illes Balears s'emmarca de manera més semblant en el RD 1513/2006, el qual incloïa competències, objectius, continguts i criteris d'avaluació, però no els estàndards d'aprenentatge, els quals sí que preveu el de les Illes Balears. En el quadre I presentat a continuació pot observar-se la comparativa entre el Reial decret (mínima concreció curricular) i el Decret (nivell superior en matèria de concreció). Aquesta concreció del Decret deriva de la voluntat del Reial decret, el qual indica que aquesta configuració «suposa un important increment en l'autonomia de les administracions educatives i dels centres».

QUADRE I. DIFERÈNCIES EN ELS ELEMENTS CURRICULARS D'AMB DÓS CURRÍCULUMS

Reial decret 126/2014	Decret 32/2014
	Competències
	Objectius
Situacions motrius bàsiques	Continguts
Criteris d'avaluació	Criteris d'avaluació
Estàndards d'aprenentatge	Estàndards d'aprenentatge

Font: Elaboració pròpia

A l'inici del Decret 32/2014, ja es fa referència al concepte de salut, destacant que mitjançant el currículum han d'aconseguir-se uns valors òptims de salut i el benestar personal. Això fa veure la importància que es dona al contingut i com l'educació es fa agent responsable d'això, destinant així un objectiu general d'etapa a la salut, amb la finalitat de desenvolupar les capacitats dels escolars que els permetin «valorar la higiene i la salut, acceptar el propi cos i el dels altres, respectar les diferències i utilitzar l'educació física i l'esport com a mitjans per afavorir el desenvolupament personal i social». D'aquesta manera, així com s'ha indicat, es destina un dels quinze objectius generals de l'etapa a la salut. A més, cal destacar que també es presenta com un element a tractar de manera transversal:

«La Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats ha d'adoptar mesures perquè l'activitat física i la dieta equilibrada formin part del comportament infantil. A aquest efecte, s'ha de promoure que els alumnes practiquin diàriament esport i exercici físic durant la jornada escolar,

en els termes i les condicions que, seguint les recomanacions dels organismes competents, garanteixin un desenvolupament adequat per afavorir una vida activa, saludable i autònoma. El disseny, la coordinació i la supervisió de les mesures que a aquest efecte s'adoptin al centre educatiu han de ser assumits pels professors amb qualificació o especialització adequada en aquests àmbits».

A aquest efecte, pot observar-se una certa incongruència, ja que el currículum pretén promoure uns hàbits de vida saludable seguint les recomanacions dels organismes competents; no obstant això, lluny es troben els centres educatius d'acostar-se a les recomanacions d'una hora d'activitat física d'intensitat moderada o vigorosa al dia que estableix l'Organització Mundial de la Salut (OMS) (2010) (Contreras, Prieto-Ayuso, León, i Infantes-Paniagua, 2017). Menys encara, de fer-ho d'una manera transversal així com s'estipula, fent recaure en nombroses ocasions la salut tan sols sobre l'àrea d'Educació Física.

Posant el focus d'atenció en el tractament de la salut, amb una perspectiva curricular, dins la matèria d'Educació Física, utilitzant el Decret 32/2014, s'ha d'aclarir que la matèria es presenta amb la finalitat de contribuir al desenvolupament integral dels escolars, millorant-ne, entre altres aspectes, la qualitat de vida, la qual té com un dels seus pilars la salut. Al mateix temps, aquesta darrera se sosté, segons el Decret 32/2014, en sis pilars bàsics: l'alimentació, l'activitat física, l'educació emocional, el descans, els hàbits higiènics i l'educació postural. Encara que, així com s'ha exposat, en el currículum d'Educació Física de les Illes Balears es consideren sis pilars fonamentals per a la salut, es tindran en consideració, per a l'anàlisi que es realitzarà, les tres dimensions de salut que anomena l'OMS, és a dir, el benestar físic, el mental i el social.

Anàlisi de les competències

S'analitzaran inicialment les competències que s'estableixen en el Decret 32/2014, les quals són les mateixes que es plantegen en el RD 126/2014 i que es defineixen com a «capacitats per a aplicar de manera integrada els continguts propis de l'etapa per a aconseguir dur a terme activitats adequadament i resoldre problemes complexos eficaçment». D'aquesta manera, es relaciona la contribució de l'àrea d'Educació Física i la salut al desenvolupament d'aquestes competències.

QUADRE 2. LA CONTRIBUCIÓ DE LA SALUT AL DESENVOLUPAMENT DE LES COMPETÈNCIES

Competències/ Dimensions	Física	Psicològica	Social
Comunicació lingüística			Relacions de cooperació i comunicatives entre els agents implicats en l'activitat. El vocabulari específic de l'àrea també afavoreix la salut social.
Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia	Percepció de l'espai i el temps per al desenvolupament motriu.		

continua

Competència digital		Crítica dels missatges rebuts, tals com els publicitaris, i valoració de la informació a la qual s'accedeix.	Coavaluacions i treball amb documents comparats, obrint la possibilitat al treball entre diferents nivells acadèmics i centres educatius.
Aprendre a aprendre	Activitats físiques amb repetes cada vegada superiors amb la finalitat de millorar les capacitats després de la interiorització del seu esquema corporal.	Coneixements de si mateix, com ara l'autoimatge i la percepció. Millora de les seves capacitats afectives i emocionals afavorint la seva autoestima.	Millora de les seves capacitats i autonomia.
Competències socials i cíviques	Activitats fisicoesportives com a foment de les relacions.	Acceptació i respecte cap a un mateix, així com una escala de valors propis i adequats aplicable a les activitats físiques.	Relacions personals, desenvolupant la interacció, el respecte cap als altres i estratègies per a la resolució de problemes derivats del joc.
Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor	La pràctica motriu com a mitjà per a la iniciativa i millora de la presa de decisions.	Manifestació d'autosuperació, perseverança i actitud positiva. La creativitat i la planificació amb l'objectiu d'aconseguir l'èxit.	Organització col·lectiva, amb la figura d'un líder positiu, el qual ajuda la resta guiant-los cap a l'objectiu.
Consciència i expressions culturals	Desenvolupament motriu per a les representacions dansades o expressions corporals.	Reflexió crítica aconseguint la consciència necessària davant manifestacions culturals.	Expressió cultural que afavoreix la unió entre persones.

Font: Decret 32/2014. Elaboració pròpia

Anàlisi dels objectius d'etapa i específics

En el Decret 32/2014, els objectius es defineixen com a «referents relatius als èxits que l'alumne ha d'aconseguir en finalitzar el procés educatiu, com a resultat de les experiències d'ensenyament-aprenentatge intencionalment planificades amb aquesta finalitat». Així com s'ha indicat anteriorment, el currículum destina un dels quinze objectius d'etapa a la salut. No obstant això, els objectius restants també poden mantenir una certa relació amb l'Educació Física i específicament amb la salut, donant sentit així a la perspectiva transversal dels objectius. A continuació, se'n presenten alguns, que, sense mantenir una relació tan estreta amb l'objectiu abans esmentat, poden treballar-se sota alguna de les tres dimensions de la salut.

- Objectiu: «Conèixer i apreciar els valors i les normes de convivència, aprendre a obrar-hi d'acord, preparar-se per a l'exercici actiu de la ciutadania i respectar els drets humans, així com el pluralisme propi d'una societat democràtica».

Dimensió: S'emmarca en una dimensió social, la qual es treballa en Educació Física mitjançant el respecte als companys indiferentment de la condició d'aquests, respecte i acceptació a les regles dels jocs, presa de decisions consensuada i democràtica, etc.

- Objectiu: Desenvolupar hàbits de treball individual i d'equip, d'esforç i de responsabilitat en l'estudi, així com actituds de confiança en si mateixos, sentit crític, iniciativa personal, curiositat, interès i creativitat en l'aprenentatge i esperit de superació i emprenedor.

Dimensió: Pot emmarcar-se tant en la dimensió social com en la psicològica. L'escolar haurà de treballar de manera cooperativa, a més d'adoptar unes certes actituds que el faran treballar amb una perspectiva psicològica, al mateix temps que li serviran per a ser un agent actiu i competent a la societat.

- Objectiu: Adquirir habilitats per a la prevenció i per a la resolució pacífica de conflictes, que els permetin desenvolupar-se amb autonomia en l'àmbit familiar i domèstic, així com en els grups socials amb els quals es relacionen.

Dimensió: Té un diferenciat caràcter social. En l'Educació Física, l'escolar haurà de ser capaç de resoldre pacíficament els nombrosos conflictes que poden derivar de les activitats que s'hi duen a terme, sent la millor opció la de prevenir el conflicte, la qual cosa pot succeir després d'haver adoptat una dimensió social prou treballada per conèixer quines coses poden derivar en conflictes amb una altra persona o grup de persones.

- Objectiu: Conèixer, comprendre i respectar les diferents cultures i les diferències entre les persones, la igualtat de drets i oportunitats d'homes i dones i la no discriminació de persones amb discapacitat.

Dimensió: Des d'una perspectiva social, l'Educació Física ha d'aprofitar el contacte entre persones per enfortir relacions creant un clima de respecte entre tots els agents, implicats i no implicats, en l'activitat, extrapolant d'aquesta manera la inclusió que ha d'existir en les sessions d'Educació Física i en la vida quotidiana.

- Objectiu: Conèixer i utilitzar de manera apropiada la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, i la llengua castellana, tant oralment com per escrit, de manera que puguin ser emprades com a llengües de comunicació i d'aprenentatge, i desenvolupar hàbits de lectura.

Dimensió: La comunicació oral i escrita s'estableix entre persones, sent així un vincle per formar i fomentar relacions socials. En l'Educació Física, així com en les altres matèries, es té una comunicació constant entre alumnes i entre docent i alumnes. A més, el coneixement i la utilització de les dues llengües és un enriquiment cultural per a l'escolar.

- Objectiu: Iniciar-se en la utilització, per a l'aprenentatge, de les tecnologies de la informació i la comunicació i desenvolupar un esperit crític davant els missatges que reben i elaboren.

Dimensió: El fet d'aconseguir aquest objectiu, sota una perspectiva psicològica, ajudarà l'escolar a ser crític amb el que consumeixi a través de les tecnologies de la informació i la comunicació, moltes vegades relacionat amb estereotips corporals no saludables i amb conductes esportives que l'alumne ha de saber al·ludir.

- Objectiu: Utilitzar diferents representacions i expressions artístiques i iniciar-se en la construcció de propostes visuals i audiovisuals.

Dimensió: La utilització de recursos corporals com a mitjà per dur a terme representacions artístiques pot ser un element per al treball de la salut sota un enfocament físic en les sessions d'Educació Física.

- Objectiu: Valorar la tasca ben feta com a condició necessària per a l'aprofitament eficaç dels aprenentatges.

Dimensió: Podent-se emmarcar en l'Educació Física amb un enfocament de salut física, serà positiu que l'escolar conegui i valori la tasca realitzada com a eina per a un aprenentatge significatiu i aplicable en la seva vida quotidiana.

- Objectiu: Valorar la higiene i la salut, acceptar el propi cos i el dels altres, respectar les diferències i emprar l'Educació Física i l'esport com a mitjans per afavorir el desenvolupament personal i social.

Dimensió: Es tracta de l'objectiu centrat especialment en l'Educació Física, encara que hagi de ser treballat de manera transversal durant tota l'etapa i en totes les matèries. Aquest objectiu abasta una triple dimensió de salut, ja que s'emmarca en la salut física com a mitjà per al desenvolupament íntegre de la persona, en la salut psicològica com l'acceptació del propi cos, característiques personals, capacitats i límits, etc., i en la salut social a través del respecte cap als altres, indiferentment de la seva condició, afavorint unes relacions sanes entre les persones.

- Objectiu: Desenvolupar les capacitats emocionals i afectives en tots els àmbits de la personalitat en les relacions amb els altres, així com una actitud contrària a la violència, als prejudicis de qualsevol tipus i als estereotips relacionats amb la diversitat sexual i de gènere.

Dimensió: Amb una perspectiva de salut social, l'Educació Física ha de ser una matèria promotora de vincles afectius entre les persones, aprofitant la possibilitat de contacte entre els agents implicats, la qual cosa pot afavorir aquests vincles. A més, pot ajudar també a la salut psicològica si s'afronta la violència i els estereotips sexistes des d'un enfocament reflexiu i crític.

Es pot concloure que deu dels quinze objectius poden relacionar-se amb la salut. Es demostra, d'aquesta manera, una clara implicació del currículum de les Illes Balears amb la salut. Com que són objectius d'etapa, han de ser treballats de manera transversal en totes les matèries.

No obstant això, el Decret 32/2014 disposa d'aquest nivell de concreció curricular que deriva en uns objectius específics de la matèria, dels quals, de la mateixa manera com s'ha fet anteriorment, s'analitzarà la relació que tenen sobre la salut i sota quines dimensions s'engloben.

QUADRE 3. ELS OBJECTIUS ESPECÍFICS D'EDUCACIÓ FÍSICA SOTA LES DIMENSIONS DE SALUT

- Objectiu: Conèixer, acceptar i valorar el propi cos, les seves possibilitats de moviment i l'activitat física com a mitjà d'aprenentatge i diversió, de coneixement personal i de sentir-se bé amb un mateix i amb els altres.

Dimensió		
Física	Psicològica	Social
L'escolar coneix el seu cos com a mediador per a l'activitat física.	Acceptació del propi cos i coneixement personal, afavorint així sentir-se bé amb un mateix.	Les interaccions socials han de resultar satisfactòries, sentint-se d'aquesta manera bé amb els altres agents implicats.

- Objectiu: Apreciar l'activitat física per al benestar i manifestar una actitud responsable cap a un mateix, cap als altres i cap a l'entorn, i reconèixer els efectes de l'exercici físic, del descans, de la higiene, de l'alimentació, de la relaxació i dels hàbits de postura sobre la salut.

Dimensió		
Física	Psicològica	Social
Exercici físic, descans, higiene, alimentació, relaxació, hàbits posturals.	Benestar personal i actitud responsable cap a un mateix.	Actitud responsable cap als altres i cap a l'entorn.

- Objectiu: Utilitzar les capacitats físiques, les habilitats motrius i el coneixement de l'estructura i del funcionament del cos per adaptar el moviment a les circumstàncies i condicions de cada situació.

Dimensió		
Física	Psicològica	Social
Capacitats físiques, habilitats motrius i coneixement del cos.	Ser capaç de comprendre la circumstància i/o condició per actuar amb seguretat de la manera més adequada.	L'escolar ha de ser capaç d'adaptar-se a l'entorn immediat mitjançant el cos.

- Objectiu: Adquirir, triar i aplicar principis i regles per resoldre problemes motors i actuar de manera eficaç i autònoma, desenvolupant la iniciativa individual i l'hàbit de treball en equip en la pràctica d'activitats físiques, esportives i artisticoexpressives.

Dimensió		
Física	Psicològica	Social
Problemes motors generadors de situacions que requereixen una dimensió psicològica per al desenvolupament.	Amb les eines de les quals un disposa, ser eficaç i autònom, al mateix temps que es té sentit de la iniciativa.	Hàbit de treball en equip en la pràctica d'activitats físiques, esportives i d'expressió artística.

- Objectiu: Emprar els recursos expressius del cos i del moviment, de manera estètica, creativa i autònoma, comunicant i comprenent sensacions, emocions i idees.

Dimensió		
Física	Psicològica	Social
Ús d'elements corporals com a manera d'expressió.	Ser capaç d'usar-los de manera autònoma i creativa.	Amb els recursos corporals, ser capaç de fer arribar una emoció o una idea a un agent extern.

- Objectiu: Participar en activitats físiques establint relacions de cooperació per assolir objectius comuns, resolent mitjançant el diàleg els conflictes que puguin sorgir i evitant discriminacions per qüestions personals, de gènere, socials i/o culturals, com també les conductes violentes.

Dimensió		
Física	Psicològica	Social
Realització d'activitats físiques a la recerca de la consecució d'un objectiu.	L'escolar ha de desenvolupar estratègies de control per a evitar costis el que costi qualsevol conducta violenta.	Treballar de manera cooperativa, sent capaç d'establir un diàleg com a mitjà de resolució de problemes, acceptant tothom per igual com a agent participant i membre de la societat.

- Objectiu: Conèixer, respectar i experimentar les possibilitats de l'entorn, els equipaments i els recursos naturals del nostre territori per adaptar-hi les activitats físiques i de temps lliure de manera responsable, i reconèixer la importància de sensibilitzar-se per protegir-lo i mantenir-lo de manera sostenible.

Dimensió		
Física	Psicològica	Social
Experimentar les possibilitats de l'entorn mitjançant activitats físiques desenvolupades en aquest mitjà.	Desenvolupar la responsabilitat, el respecte i la sensibilització cap a l'entorn, els equipaments i els recursos naturals.	Comprendre la necessitat de respectar l'entorn, els equipaments i els recursos naturals com un bé de la societat, col·laborant al mateix temps a mantenir-lo en òptimes condicions.

- Objectiu: Conèixer i valorar la diversitat d'activitats físiques, lúdiques i esportives com a elements culturals, mostrant una actitud crítica tant des de la perspectiva del participant com des de la d'espectador.

Dimensió		
Física	Psicològica	Social
Realitzar activitats físiques, lúdiques i esportives.	Ser capaç de valorar de manera reflexiva i crítica les activitats físiques, lúdiques i esportives.	Considerar les activitats físiques, lúdiques i esportives com un eix vertebrador de la cultura, la qual abasta una societat. Al mateix temps s'és espectador seguint uns valors positius.

- Objectiu: Utilitzar recursos de recerca i d'intercanvi d'informació relacionada amb l'àrea, fent servir diferents fonts i fent ús de les tecnologies de la informació i la comunicació, de manera responsable, per desenvolupar un esperit crític davant els missatges que reben i elaboren.

Dimensió		
Física	Psicològica	Social
	Ser responsable i crític davant la informació trobada i elaborada.	Col·laborar amb altres escolars en la cerca d'informació i entenent la riquesa i la necessitat de l'intercanvi per afavorir l'aprenentatge.

- Objectiu: Conèixer, valorar, practicar i transmetre els jocs tradicionals de les Illes Balears com a elements característics de la nostra cultura.

Dimensió		
Física	Psicològica	Social
Practicar jocs tradicionals de les Illes Balears.	Reconèixer i valorar la riquesa dels jocs tradicionals com a part de la nostra cultura, coneixent-la i respectant-la.	Entendre la cultura com a element que uneix i abasta una societat; establint-se com a punt d'unió i de trobada entre nosaltres.

Font: Decret 32/2014. Elaboració pròpia

Anàlisi dels continguts

El Decret 32/2014 defineix els continguts com un «conjunt de coneixements, habilitats, destreses i actituds que contribueixen a aconseguir els objectius de l'etapa educativa i a adquirir competències. Els continguts s'ordenen en assignatures que s'organitzen en àrees». Observant el RD 126/2014, es pot veure com es va optar per l'eliminació de l'estructuració dels continguts per cicles, i sembla que es dona d'aquesta manera, igual que amb els objectius d'etapa, més llibertat al professorat per a la seva programació (Pastor-Vicedo *et al.*, 2015). No obstant això, l'Administració de les Illes Balears presenta el seu currículum distribuït de nou per cicles.

Una altra diferència, respecte al currículum estatal enfront del de l'Administració és el plantejament, ja que el Decret 32/2014 planteja els continguts distribuïts en cinc blocs, així com ho feia el RD 1513/2006; en canvi, el RD 126/2014 opta per substituir-los per cinc situacions motrius.

Agafant com a punt de referència el currículum de les Illes Balears, els blocs que es presenten són:

- Bloc 1. El cos: imatge i percepció
- Bloc 2. Habilitats motrius
- Bloc 3. Activitats físiques artístiques i expressives
- Bloc 4. Activitat física i salut
- Bloc 5. Jocs i activitats esportives.

Encara que, de manera clara, és en el bloc 4. Activitat física i salut, en el qual se centrarà l'anàlisi d'aquest apartat, no s'ha d'oblidar la triple dimensió de la salut, la qual cosa fa que els blocs restants hi tinguin també una implicació. Els dos primers blocs tindrien una implicació en la salut física i psicològica, sent també social en el moment en el qual es plantegin activitats cooperatives o l'escolar hagi d'acceptar des del respecte els altres participants com a agents iguals a ell. En el bloc 3, es fan presents les dimensions física i psicològica, a causa del moviment que suposen aquestes activitats físiques i la creativitat necessària per desenvolupar aquests continguts, encara que també s'hi podria veure reflectida la dimensió social, segons com es tractàs. Finalment, el darrer bloc té una forta repercussió sobre la salut física, a més de la social, a causa de les relacions entre jugadors que s'estableixen en aquestes activitats i jocs, sent sempre necessari promoure i introduir uns valors socialment ètics en aquesta mena d'activitats.

En el bloc 4 el currículum aclareix que «els continguts treballats en aquest bloc discorren transversals a la resta, ja que inclouen hàbits que cal treballar sempre, amb la finalitat d'aconseguir uns costums perdurables durant tota la vida».

A continuació, seguint en la línia de les anàlisis realitzades anteriorment, es pretén reflexionar sobre les dimensions que adopten els continguts del bloc 4, podent arribar així a una conclusió sobre la dimensió amb més presència. Es farà seguint la distribució per cicles que du a terme el Decret 32/2015 (vegeu el quadre 4).

QUADRE 4. ELS CONTINGUTS DEL BLOC 4 SOTA LES DIMENSIONS DE SALUT

Del primer al tercer curs:			
Contingut/Dimensió	Física	Psicològica	Social
La cura del cos. Adquisició d'hàbits de descans, d'alimentació, posturals, de relaxació i d'exercicis saludables, i consolidació d'hàbits d'higiene corporals.	•		
Reconeixement dels efectes beneficiosos de l'activitat física en la salut i el benestar.		•	
Millora de les capacitats físiques orientades a la salut.	•		
Prevenió de lesions en l'activitat física. Escalfament, dosificació de l'esforç i recuperació.	•		
Identificació de les mesures de seguretat en la pràctica d'Educació Física relacionades amb l'entorn. Ús correcte de materials i instal·lacions.	•		•
Del quart al sisè curs:			
Contingut/Dimensió	Física	Psicològica	Social
La cura del cos. Adquisició d'hàbits de descans, d'alimentació, posturals, de relaxació, d'exercicis saludables i d'autonomia en la higiene corporal.	•	•	
Reconeixement dels efectes beneficiosos de l'activitat física en la salut i el benestar. Identificació de les pràctiques no saludables.	•	•	
Millora de les capacitats físiques orientades a la salut.	•		
Coneixement i prevenió de lesions en l'activitat física. Escalfament, dosificació de l'esforç i recuperació.	•		
Identificar les mesures de seguretat en la pràctica d'Educació Física relacionades amb l'entorn. Ús correcte de materials i instal·lacions.	•		•

Font: Decret 32/2014. Elaboració pròpia

Es pot concloure que els continguts per a tots dos cicles donen una prevalença a la dimensió física, deixant en segon lloc la psicològica i la social. No obstant això, s'ha de recordar que aquestes dues dimensions es veuen secundades en gran manera per les competències i pels objectius.

Anàlisi dels criteris d'avaluació

Així com ho expressa el Decret 32/2014, els criteris d'avaluació «són el referent específic per a avaluar l'aprenentatge dels alumnes. Descriuen allò que es requereix valorar i que els alumnes han d'aconseguir, tant en coneixements com en competències. Responen al que es pretén aconseguir en cada assignatura». Per aquest motiu, és fonamental que els continguts que es presenten en cadascun dels blocs tinguin una correspondència amb els criteris d'avaluació, amb l'objectiu de conèixer així què ha d'aconseguir l'escolar.

A continuació, s'analiza la relació dels continguts del bloc 4 (tractats anteriorment) amb els criteris d'avaluació (vegeu el quadre 5). A causa de la gran similitud entre els criteris d'avaluació dels dos cicles, i plantejades ja les diferències dels continguts en el quadre 4, s'opta per desenvolupar l'anàlisi al segon cicle, la qual pot traslladar-se amb les mateixes relacions al primer cicle.

QUADRE 5. RELACIÓ ENTRE ELS CONTINGUTS DEL BLOC 4 I ELS CRITERIS D'AVALUACIÓ

Contingut/Dimensió	Criteris d'avaluació
La cura del cos. Adquisició d'hàbits de descans, d'alimentació, posturals, de relaxació, d'exercicis saludables i d'autonomia en la higiene corporal.	1. Reconèixer els efectes de l'exercici físic, la higiene, l'alimentació i els hàbits posturals sobre la salut i el benestar; i manifestar una actitud responsable cap a un mateix.
Reconeixement dels efectes beneficiosos de l'activitat física en la salut i el benestar. Identificació de les pràctiques no saludables.	1. Reconèixer els efectes de l'exercici físic, la higiene, l'alimentació i els hàbits posturals sobre la salut i el benestar; i manifestar una actitud responsable cap a un mateix.
Millora de les capacitats físiques orientades a la salut.	2. Millorar el nivell de les capacitats físiques, regulant i dosificant la intensitat i la durada de l'esforç i tenint en compte les possibilitats pròpies i la seva relació amb la salut.
Coneixement i prevenció de lesions en l'activitat física. Escalfament, dosificació de l'esforç i recuperació.	3. Identificar i interioritzar la importància de la prevenció, la recuperació i les mesures de seguretat en la pràctica de l'activitat física.
Identificar les mesures de seguretat en la pràctica d'Educació Física relacionades amb l'entorn. Ús correcte de materials i instal·lacions.	3. Identificar i interioritzar la importància de la prevenció, la recuperació i les mesures de seguretat en la pràctica de l'activitat física.

Font: Decret 32/2014. Elaboració pròpia.

Com es pot observar, tots els continguts es corresponen amb un criteri d'avaluació. No obstant això, es fa encara més patent la importància que dona el bloc a la salut pel que fa a la dimensió física, quedant molt reduïdes la dimensió psicològica i la social.

Anàlisi dels estàndards d'aprenentatge

Finalment, els estàndards d'aprenentatge avaluables es defineixen en el Decret 32/2014 com a «especificacions dels criteris d'avaluació que permeten definir els resultats d'aprenentatge i que concreten el que l'alumne ha de saber, comprendre i saber fer en cada assignatura; han de ser observables, mesurables i avaluables i permetre graduar el rendiment o la consecució aconseguida. El seu disseny ha de contribuir i facilitar el disseny de proves estandarditzades i comparables». Així com indiquen Pastor-Vicedo *et al.* (2015), els estàndards apareixen com un element nou, introduïts en la nova legislació, RD 126/2014, ja que no s'esmentaven en el RD 1513/2006.

A continuació, es presenta el quadre 6, la qual mostra la relació entre els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge. Així com indica el currículum, aquests han de ser observables, mesurables i avaluables. De la mateixa manera que anteriorment, es desenvoluparà el següent quadre amb els criteris i estàndards del segon cicle, a causa del gran parentiu que presenten.

QUADRE 6. RELACIÓ ENTRE ELS CRITERIS D'AVALUACIÓ I ELS ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Criteris d'avaluació	Estàndards d'aprenentatge avaluables	Dimensió		
		F	P	S
1. Reconèixer els efectes de l'exercici físic, la higiene, l'alimentació i els hàbits posturals sobre la salut i el benestar, i manifestar una actitud responsable cap a un mateix.	1.1. Té interès per millorar les capacitats físiques. 1.2. Relaciona els principals hàbits d'alimentació amb l'activitat física (horaris de menjar, qualitat i quantitat d'aliments ingerits, etc.). 1.3. Identifica els aspectes beneficiosos de l'exercici físic per a la salut. 1.4. Descriu els efectes negatius del sedentarisme, d'una dieta desequilibrada i del consum d'alcohol, tabac i altres substàncies. 1.5. Fa escalfaments i en valora la funció preventiva.	<ul style="list-style-type: none"> • • • • • 		
2. Millorar el nivell de les capacitats físiques, regulant i dosificant la intensitat i la durada de l'esforç i tenint en compte les possibilitats pròpies i la seva relació amb la salut.	2.1. Mostra una millora global respecte del nivell inicial de les capacitats físiques orientades a la salut. 2.2. Identifica la seva freqüència cardíaca i respiratòria en diferents intensitats d'esforç. 2.3. Adapta la intensitat de l'esforç al temps de durada de l'activitat. 2.4. Identifica el seu nivell i compara els resultats obtinguts en proves de valoració de les capacitats físiques i coordinatives amb els valors corresponents a la seva edat.	<ul style="list-style-type: none"> • • • • 		
3. Identificar i interioritzar la importància de la prevenció, la recuperació i les mesures de seguretat en la pràctica de l'activitat física.	3.1. Explica i reconeix les lesions i les malalties esportives més comunes, així com les accions preventives i els primers auxilis.	<ul style="list-style-type: none"> • 		

Font: Decret 32/2015. Elaboració pròpia. F: física; P: psicològica; S: social

Es pot observar que tots els estàndards d'aprenentatge avaluable s'enfoquen a la consecució de la salut en la dimensió física. Cal destacar també l'estàndard 1.5, el qual es considera que està relacionat amb el criteri d'avaluació número 3 i no amb el número 1. A més, al número 3 hauria de correspondre-li com a mínim un altre estàndard d'aprenentatge, ja que, si no, perd sentit la ramificació dels criteris amb els estàndards.

3. CONCLUSIONS

Després d'haver realitzat aquesta anàlisi del marc normatiu al qual fa referència el disseny de la recerca presentada, enfocant-se constantment en l'Educació Física i concretament en el tractament de la salut des del document esmentat, i al mateix temps contrastant la informació amb el currículum general de les Illes Balears i l'estatal, RD 126/2014, es pot concloure que la salut ocupa un lloc rellevant en el currículum general de les Illes Balears, en què és un objectiu transversal, el qual pretén des de les diferents matèries impartir uns coneixements i hàbits saludables, sota la dimensió física, psicològica i social. Cal indicar també que la salut manté una estreta relació amb les competències, ja que contribueix al seu desenvolupament. No obstant això, quan ens endinsam en el currículum d'Educació Física de l'etapa d'educació primària de les Illes Balears, es conclou que la triple dimensió de salut s'aborda a través dels objectius. No és així en els continguts del bloc 4, en els criteris d'avaluació i en els estàndards d'aprenentatge, en els quals s'observa que la dimensió predominant és la física.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Contreras, O.; Prieto-Ayuso, A.; León, M. P.; Infantes-Paniagua, Á. (2017). El peso de la educación física en el horario escolar. *Didacticae*, 3, 91–101. <https://doi.org/10.1344/did.2018.3.91-101>

Devís, J.; Peiró, C. (1992). *Nuevas perspectivas curriculares en educación física: La salud y los juegos modificados*. Barcelona: INDE.

Organización Mundial de la Salud. (2010). *Recomendaciones Mundiales sobre Actividad Física para la Salud*. Ginebra. https://doi.org/978_92_4_359997_7

Pastor-Vicedo, J. C.; Gil-Madróna, P.; Prieto-Ayuso, A.; González-Villora, S. (2015). Los contenidos de salud en el área de educación física: Análisis del currículum vigente. *Retos: Nuevas Perspectivas de Educación Física, Deporte y Recreación*, 28, 134–140.

Decret 32/2014, de 18 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears. *Butlletí Oficial de les Illes Balears*, 19 de juliol de 2014, núm. 97, 33178–332.

Real Decreto 126/2014, de 28 de febrero, por el que se establecen el currículo básico de la Educación Primaria. *Boletín Oficial del Estado*, 1 de març de 2014, núm. 52, 19349-19420.

Real Decreto 1513/2006, de 7 de diciembre, por el que se establecen las enseñanzas mínimas de la Educación primaria. *Boletín Oficial del Estado*, 8 de desembre de 2006, núm. 293, 43053-43102.